

Прогноз на врожай' 2020

■ ВИРОБНИЦТВО

За прогнозами Мінекономіки посівна площа ярих сільськогосподарських культур у 2020 році становитиме 15,5 млн га, що на 1,4% більше від попереднього рівня. У структурі посівів ярої групи культур прогнозується збільшення частки кукурудзи та соняшнику та зменшення — ячменю, сої та цукрових буряків. Якщо торік площі до збирання кукурудзи на зерно становили 5,0 млн га, то цього року передбачаються до 5,3 млн, соняшнику — відповідно 5,9 млн га проти 6,0 цього року. Своєю чергою, площі під соєю скоротяться до 1,3 млн га (-16% до 2019 показника), ячменю ярого — до 1,5 млн (-2%).

За даними офіційної статистики, площі озимих зернових культур, висіяних для одержання зерна, становили 7,6 млн га (з яких пшениці озимої — 6,4 млн га), озимого ріпаку — 1,3 млн га, що загалом на рівні цифр попереднього року. Проте цей рік характерний значними втратами озимих культур.

Фахівці компанії EOS Data Analytics та Інституту космічних досліджень НАНУ-ДКАУ на основі аналізу космічних знімків засвідчили, що втрати озимих культур цього року досягли 852 тис. га, або близько 10% їхніх посівних площ. Понад третина із втрачених посівів припадає на Одеську область. На це вплинула низька кількість опадів, пилові буревії, суховії, а також приморозки до -9...-11°C під час вегетації озимих культур. В окремих районах Одещини загинуло від 50 до 70% посівів озимих культур.

Разом з тим, площі загибелі посівів озимих культур продовжують зростати. Очікується, що на Одещині через погодні катаклізми загине озимої пшениці майже 40%, озимого ячменю — 80%, озимого ріпаку —

Погодні умови вносять свої корективи на цьогорічний урожай. Нестача вологи та пилові бурі у березні-квітні, низькі температури та перезволоження в травні мали негативний вплив на озимі та ярі культури. Яким буде врожай, залежатиме від багатьох факторів наступних двох місяців, проте вже зараз можна прогнозувати, що він буде нижчий за останні три роки.

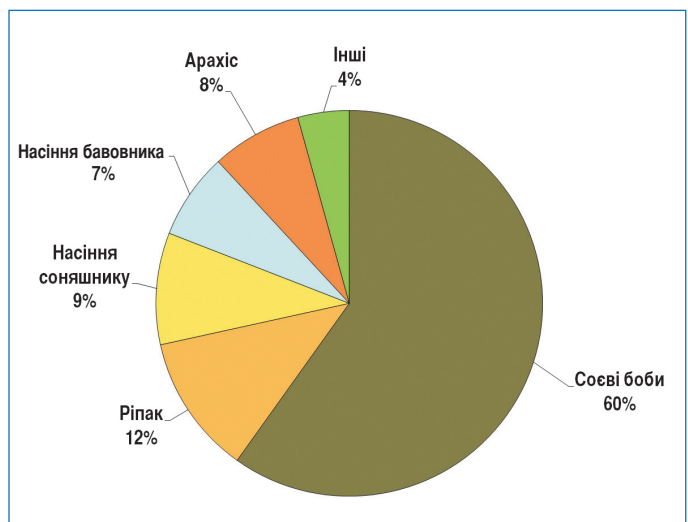
75%, що становитиме 540 тис. га, або 50% озимих культур. Загальні збитки аграріїв цього року оцінюють більш як у 15 млрд грн. Для порівняння, якщо торік в Одеській області зібраний урожай зерна становив 3,7 млн т, то цього року прогнозується в межах 1,2 млн т.

Загалом в Україні стан озимих культур суттєво відрізняється від показників попередніх років. Із наявних площ озимих культур перебувають у поганому стані близько 13%, пригнічені — 40%, а в доброму стані — лише 47%. Виходячи з такої ситуації, Мінекономіки очікує загальний урожай зерна цього року в діапазоні від 65 до 68 млн т. Для порівняння, торік валовий збір зерна в Україні перевищив 75 млн т.

Прогнози Міністерства сільського господарства США (USDA) щодо врожаю зерна цього року в Україні більш оптимістичні. За даними травневого звіту фахівців USDA, в Україні передбачається виробництво зерна врожаю 2020 року на рівні 77,8 млн т. Зокрема, врожай пшениці оцінюється на рівні 28 млн (-1,2 млн т до минулого року), а фуражного зерна — 49,8 млн (+3,3 млн т).

До того ж USDA оцінює врожай соняшнику в Україні на рівні 17 млн т. Для порівняння, торік виробництво цього олійного насіння, за даними американських експертів, становило 16,5 млн т. Оскільки переважна більшість соняшнику переробляється в Україні, то, відповідно, зростуть обсяги виробництва соняшникової олії. USDA прогнозує збільшення виробництва цього виду олії до 7,16 млн т, тоді як попереднього сезону цей показник становив 7,06 млн т.

За прогнозами експертів очікуване в новому сезоні виробництво зерна та олійного насіння дасть змогу зберегти зайняті Україною в

Прогноз світового виробництва олійної сировини у 2020/21 МР
Джерело: USDA, травень 2020

попередні роки позиції на світовому ринку, а також розвивати внутрішню переробку сільськогосподарської сировини.

■ СВІТОВИЙ РИНОК

Упродовж останніх років Україна зміцнила свої позиції на міжнародному аграрному ринку та впевнено перебуває в світовій десятці виробників зерна. До того ж є лідером із виробництва насіння соняшнику та експорту соняшникової олії, зайняла лідируючі позиції з експорту зерна, поступаючись лише США.

За даними Державної фіскальної служби, з початку 2019–2020 маркетингового року (МР) обсяг експорту зерна з України станом на 27 травня 2020 року становив понад 53,7 млн т, що на 8 млн т (або на 17,5%) перевищив тогорічний показник відповідного періоду (45,7 млн т). Так, пшениці з початку цього сезону експортовано майже 20,7 млн т, що на 5,3 млн т, або 35%, перевищує тогорічний обсяг. Поставки ячменю на зовнішні ринки досягли майже 4,8 млн т (+38%), а експорт жита становив 8,2 тис. т, проти 88,2 тис. т за такий самий період 2019 року. Водночас експорт кукурудзи на зовнішні ринки сягнув майже 28,2 млн т (+5,6%). Своєю чергою, спостерігається зростання експорту продукції переробки зерна. Так, експорт українського борошна становив майже 312,8 тис. т, що на 18% більше від показника попереднього року.

Загалом світове виробництво зерна в новому сезоні матиме тенденцію до зростання. За прогнозами USDA у 2020/21 МР сукупне виробництво пшениці, фуражного зерна та рису в світі становитиме 2,75 млрд т, що на понад 3% перевищить показник попереднього сезону. Збільшення обсягів виробництва відбудеться в усіх групах зерна. Так, загальний урожай пшениці підвищиться на 0,5% до майже 769 млн т, фуражного зерна — на 5%, до 1,48 млрд т, рису — на 1,7%, до 502 млн т.

Новий зерновий сезон відзначиться зростанням міжнародної торгівельної активності та світових запасів зерна. Очікується, що торгівельний обіг зерна становитиме 450 млн т, тобто на 14,9 млн т перевищить рівень попереднього сезону. Своєю чергою, перехідні запаси на кінець 2020–2021 МР підвищаться до майже 868 млн т, або на 5,6% щодо попереднього сезону.

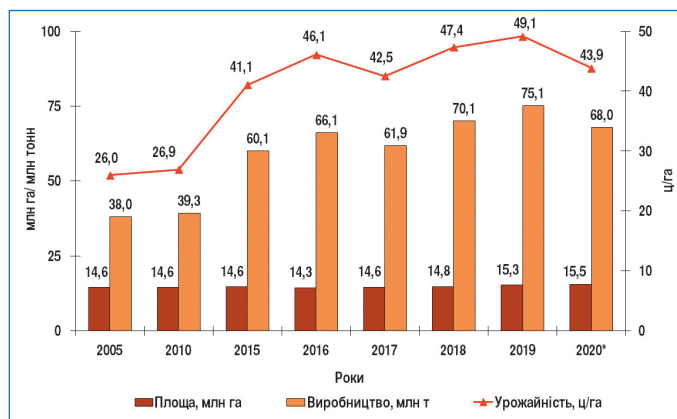
Обсяги світового виробництва олійного насіння теж зростуть. За даними USDA, у новому сезоні виробництво олійної сировини становитиме майже 606 млн т, що перевищить попередній період на 5,3%. Водночас площа вирощування олійних культур упродовж останніх років мала сталу тенденцію до розширення. У новому сезоні площа під такими культурами становитиме понад 284 млн га, що на 2% більше від показника попереднього періоду.

Найбільше зростання обсягів виробництва олійної сировини відбудеться в США, де очікується зібрати понад 123 млн т врожаю, що перевищить тогорічний показник на 15%. До того ж урожаї олійних культур у Бразилії досягнуть майже 136 млн т, (+5% до минулого сезону), Аргентині — перевищать 59 млн т (+6%). Водночас відбудеться зменшення врожаїв у Китаї та Індії.

Зростання чисельності населення у світі підвищить попит на олійне насіння та продукти його переробки. У новому сезоні загальне споживання олійної сировини становитиме 508 млн т, що на 2% перевищить рівень попереднього періоду. Найбільшим експортером олійної сировини залишаться Бразилія, а імпортером — Китай. У новому сезоні Піднебесна планує придбати на зовнішніх ринках майже 100 млн т такої продукції, що перевищить тогорічний період на 4 млн т.

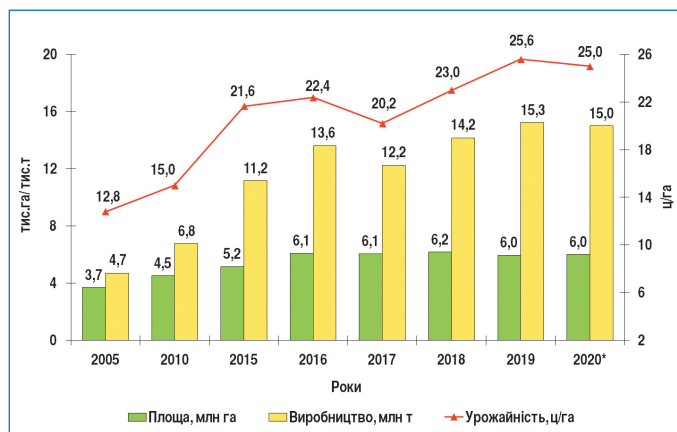
Загальні світові запаси олійної сировини матимуть тенденцію до зменшення. На завершення 2020–2021 МР вони очікуються в обсязі 113 млн т, що на 1,3% менше від тогорічного показника та на 13% поступатимуться рівню позаминулого сезону. Найбільші запаси олійної сировини сформуються в Аргентині, Китаї та Бразилії.

За прогнозами USDA у новому сезоні експорт соняшнику з України становитиме 150 тис. т, що майже вдвічі перевищить відповідний

Виробництво зерна в Україні

Джерело: Держстат, 2020, прогноз — Мінекономіки

Виробництво насіння соняшнику в Україні

Джерело: Держстат, 2020, прогноз — автора

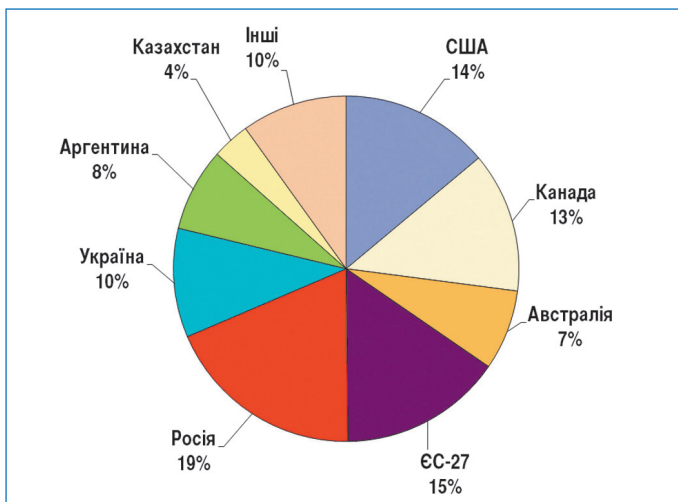
рівень цього року, а соняшникової олії досягне 6,5 млн т (+2,4%). Водночас експорт зерна оцінюється в обсязі 57,1 млн т, що на рівні очікуваного в нинішньому сезоні, з яких пшениці — 19 млн т (-7%) та фуражного зерна — 38,1 млн т (+3%).

■ ЦІНОВА СИТУАЦІЯ

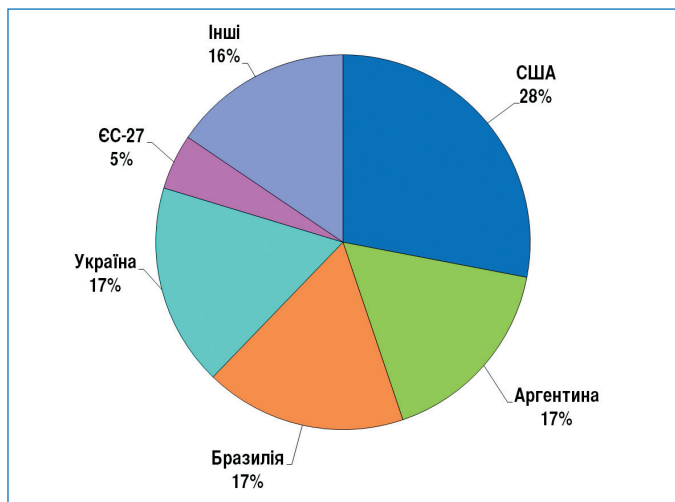
Як зазвичай на початку маркетингового року, на внутрішньому ринку зерна відбувається зниження цін. Так, на початку жовтня 2019 року пшеницю продовольчу (2 клас) у центральних регіонах України закупували в середньому по 4,5 тис грн/т (EXW- франко-елеватор), фуражну пшеницю — 4,4 тис грн, ячмінь — 4,0, кукурудзу — 3,6 тис. грн/т. У цей період ціни на сою становили 8,2 тис. грн/т, насіння соняшнику — 7,9 тис. грн/т. Проте на кінець травня цього року ціни на пшеницю продовольчу та ячмінь зросли до 25%, пшеницю фуражну — на третину, кукурудзу та сою — в половину, насіння соняшнику — понад 40%.

За оперативною інформацією Мінекономіки щодо рівня середньозважених закупівельних цін в Україні, станом на 27 травня 2020 року пшениця 2 класу коштувала від 4,9 до 6,1 тис. грн/т, фуражні пшениця — від 4,5 до 6,1, кукурудза — від 4,1 до 5,3, ячмінь — від 4,1 до 5,0 тис. грн/т. Водночас ціни на сою коливалися від 10,0 до 12,6 тис. грн/т, насіння соняшнику — від 9,4 до 11,3 тис. грн/т. Загалом дешевшим зерно та олійне насіння було в західних регіонах, а вищі ціни сформувалися в південних та центральних областях.

Рівень цін внутрішнього ринку підтримувався також завдяки підтримці державних програм. Під час дії програми форвардних закупівель 2020 року ПАТ «Аграрний фонд» профінансував аграріїв на 233 млн грн. За попередніми підсумками дії програми товариство закупило пшениці, ячменю, жита, та кукурудзи в обсязі 72 тис. т. Загалом «Аграрний фонд» декларував профінансувати аграріїв за програмою

Прогноз структури експорту пшениці у 2020–2021МР
Джерело: USDA, травень 2020

Прогноз структури експорту фуражного зерна у 2020–2021МР
Джерело: USDA, травень 2020

форвардних закупівель зерна врожаю 2020 року, яка продовжує діяти, в сумі 2 млрд грн.

На світовому аграрному ринку постійно підвищується попит на пшеницю. Її світове споживання зросло з 716 млн т у 2015–2016 МР до 748 млн т у 2019–2020 зерновому сезоні. Пшениця й надалі залишатиметься одним із основних стратегічних продуктів, що впливатиме на забезпечення продовольчих потреб у всьому світі. Тому ціни на цей вид зерна в близькій та довгостроковій перспективі матимуть тенденцію до поступового зростання. Як результат, за підсумками торгів 25 травня на біржі Euronext котирування пшениці за вересневим контрактом підвищилися та досягли 189,3 (+1) євро/т. На це вплинув здебільшого прогноз посушливих погодних умов у Франції, які можуть погіршити стан посівів зернової групи культур у країні. До того ж підвищенню цін сприяли оновлені дані Єврокомісії щодо експорту європейської пшениці, згідно з якими країни ЄС з початку нинішнього сезону реалізували на зовнішніх ринках 30,7 млн т зерна, що майже на дві третини перевищило показник аналогічного періоду попереднього сезону.

Упродовж 2019–2020 МР на світових товарних біржах спостерігалася коливання цін на олійне насіння. Якщо в жовтні попереднього року закупівельні ціни у США на умовах франко-склад на сою становили 316 дол. США/т, у січні цього року досягли 325 дол./т та знизилися в березні до 311 дол./т. Своєю чергою, соняшник за цей період мав сталу тенденцію до подорожчання — з 384 до 454 дол./т (США, франко-склад виробника). Разом із тим, ціни на ріпак за цей самий період опустилися від 427 до 406 дол./т (Гамбург, CIF). Загалом середні світові ціни 2019–2020 МР на олійне насіння вищі за попередній сезон.

На завершення нинішнього сезону в Україні спостерігається зростання попиту та, відповідно, цін на олійне насіння й продукти його переробки. Така тенденція збережеться й наступного сезону через зміни в законодавстві та відновлення відшкодування податку на додану вартість за експорту сої та ріпаку, а також під впливом прогнозів щодо девальвації гривні.

■ ПЕРСПЕКТИВИ

Нинішнього року спостерігається зменшення капіталовкладень в агропромисловий комплекс. У січні — березні 2020 року капітальні інвестиції у сільське господарство та надання пов'язаних із ним послуг становили 7,0 млрд грн, що менше на третину порівняно з відповідним періодом попереднього року. Це один із найбільших спадів капіталовкладень за останні п'ять років.

Загалом за прогнозами ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України інвестиції в сільське господарство України у 2020 році за нинішніх умов зменшаться до 2 млрд дол. США, що на 5% менше від цифри 2019 року та на 17–20% — попередніх двох років. Проте у разі погіршення ситуації й під впливом таких негативних факторів, як погіршення фінансового стану підприємств, а також світової економічної кризи, пов'язаної з пандемією COVID-19, обсяг інвестицій додатково може знизитися ще на 15–20% — до 1,6–1,7 млрд дол. США. Разом із тим, за проведеними розрахунками обсяг прямих іноземних інвестицій у сільське господарство України 2020 року залишиться на рівні попереднього року й становитиме близько 560 млн. дол. США.

При цьому розробляються окремі проекти розвитку логістичної інфраструктури. Зокрема, АТ «Укрзалізниця» готує програму оновлення вантажного вагонного парку з п'ятирічним терміном реалізації. Наявний парк вантажних вагонів в Україні становить 172,9 тис. одиниць, із них 84,9 тис. вагонів належать Укрзалізниці, а решта — іншим власникам. Цього достатньо для забезпечення потреб замовників на вантажні перевезення. Проте із урахуванням, що середній відсоток зношення державного рухомого складу становить 87%, інших власників — 57%, виникає потреба в суттєвому його оновленні.

Загалом науковці вважають, що пріоритетними напрямками інвестування в сільському господарстві України цього року залишиться рослинництво як більш прибуткова та експортоорієнтована галузь, причому привабливішим у рослинництві буде вирощування ягід, виробництво насіння соняшнику, винограду, ріпаку та проса.

Мінекономіки очікує загальний рівень урожаю зерна цього року в діапазоні від 65 до 68 млн т

О. Маслак, канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту,
Сумський національний аграрний університет